

Entisöinti palautti

Tamminiemen 1970-luvulle

■ Satavuotiaan Tamminiemen konservoinnissa säilytettiin ajan patina ja presidentti Urho Kekkosen henki. Poliittisen historian merkkirakennus tunnetaan etenkin Kekkosen virka-asuntona ja sittemmin hänen kotimuseonaan.

Arja-Leena Paavola

Ensikertalainen vierailija saattaa Tamminiemeä lähestyessään joutua hetken miettimään, missä kohdin rakennuksen sisäänkäynti sijaitsee. Pääovi vaikuttaa kovin pieneltä ja siitä puuttuu näyttävyyttä, jollaista presidentin virka-asuntona odottaisi.

Merenrantamaisemassa seisova jyhkeä kivitalo on vaikuttava mutta ei missään tapauksessa pröystäilevä eikä edes yllellinen. Täällä **Urho** ja **Sylvi Kekkonen** asuivat vuodesta 1956 alkaen kuolemaansa asti.

Eteistilan vasemmalta puolen aukeaa ovi monista valokuvista tutuksi tulleen presidentin työhuoneeseen. Kekkonen hoiti tehtävänsä niin tiiviisti siellä,

ettei hänen tarvinnut käydä presidentinlinnassa kuin kerran viikossa. Tamminiemestä muodostui vallankäytön symboli, mutta ennen kaikkea se oli Kekkosten oma koti.

Tamminiemen edustustilat olivat alkuun kalustettuja etupäässä presidentinlinnan huonekaluilla. 1970-luvulla sisustus kuitenkin uusittiin talon asukkaiden toiveesta. Urho Kekkonen halusi taloon enemmän mukavuutta, modernia ilmettä ja kirkkaampia värejä.

Saamansa piti. Tamminiemeen hankittiin **Yrjö Kukkapuron** huonekaluja ja Marimekon kankaita. Myös materiaalit vaihtuivat nykyaikaisiksi. Sisustuksen monet yksityiskohdat olivat samoja, joita aikakauden tavallistenkin perheiden kodeista löytyi.

Urho Kekkonen hallitsi Suomea tämän pöydän takaa neljännesvuosisadan ajan.

Museovirasto / Soile Tirilä

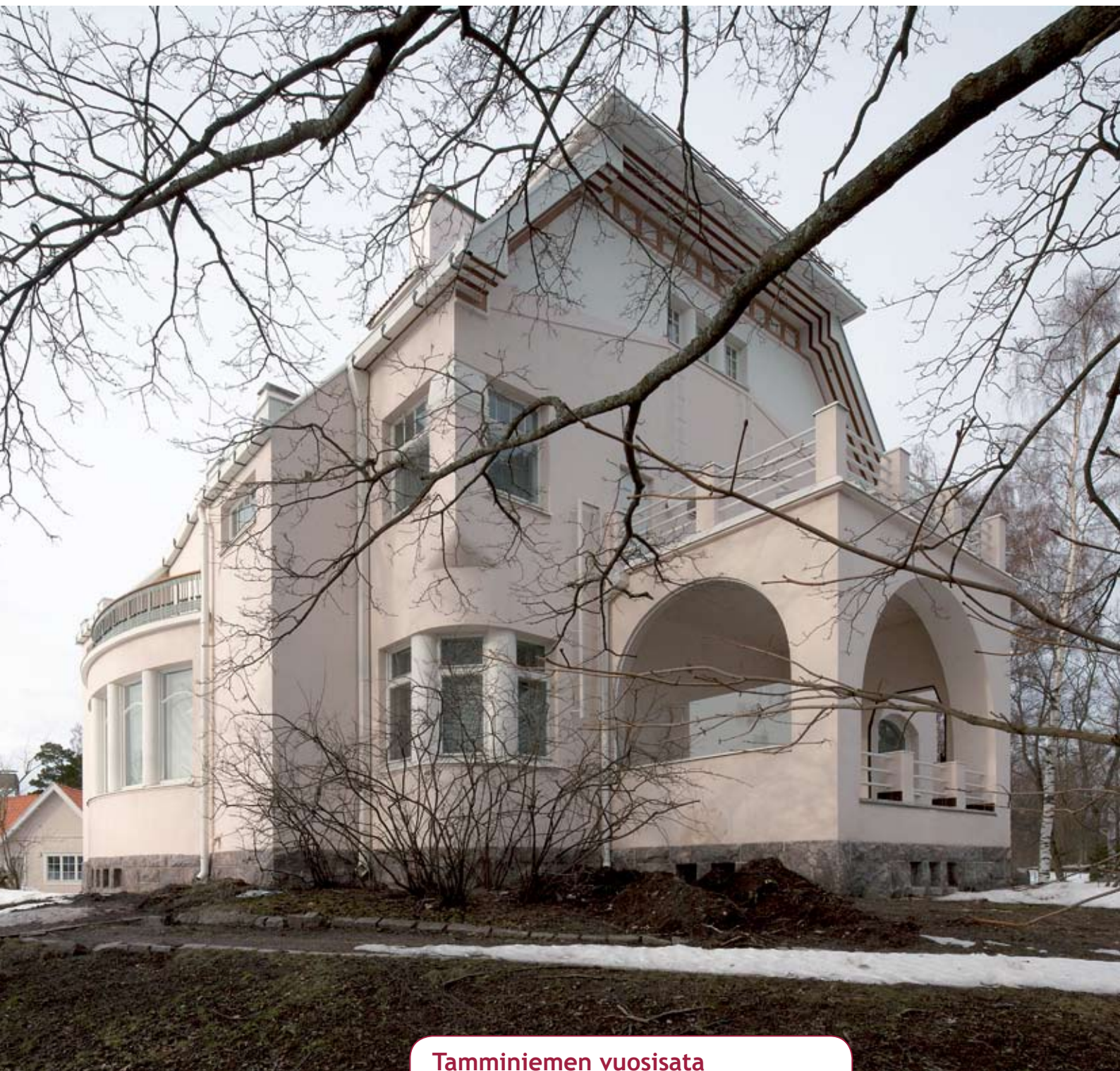
Lateksimaaleja ja lastulevyä

Tänä vuonna päättynyt mittava konservointiurakka palautti Tamminiemen sisätilat nimenomaan 1970-luvun kuosiin.

”Kohde ei ollut aivan yksinkertainen, sillä modernien pintamateriaalien konservointia ei ole aiemmin toteutettu Suomessa näin laajassa mittakaavassa”, kertoo rakennuttaja **Päivi Eronen** Museovirastosta.

”Sopivia menetelmiä ja materiaaleja jouduttiin etsimään työn edetessä ja

Museovirasto / Soile Tirilä

kokeilujen kautta. Huonoiksi havaituista luovuttiin ja haettiin uusia tilalle.”

Varsinkin sisäseinien osalta Tamminiemi oli pilottihanke. Lateksimaalattujen seinäpintojen lisäksi myös lastulevykalusteet olivat konservointikohteena vähintäänkin erikoinen.

”Jopa konservaattoriipiireissä on monilla ollut ihmettelemistä, kun he ovat kuulleet, että lateksipintaa entisöidään”, naurahtaa interiööri-konservaattori **Eli-na Järvelä** rakennusentisöintiliike Ukri Oystä. Järvelä toimi ainutlaatuisessa hankkeessa työnjohtajana.

Tamminiemen vuosisata

Helsingin Meilahdessa sijaitsevan Tamminiemen rakennutti kesähuvilakseen kauppias **Jörgen Nissen** vuonna 1904. Jugendrakennuksen suunnittelivat arkkitehdit **Sigurd Frostelius** ja **Gustaf Strengell**.

Omistajanvaihdosten jälkeen vuorineuvos **Amos Anderson** lahjoitti rakennuksen valtiolle vuonna 1940. Sen jälkeen sitä käyttivät edustusasuntonaan presidentit **Risto Ryti** ja **C. G. E. Mannerheim**. Presidentti **J. K. Paasikivi** ei taloa juuri hyödyntänyt.

Presidentiksi vuonna 1956 valittu Urho Kekkonen sen sijaan muutti heti Tamminiemeen puolisonsa, kirjailija Sylvi Kekkosen kanssa, ja pari asui siellä loppuelämänsä.

Sylvi Kekkonen kuoli vuonna 1974. Urho Kekkonen jäi Tamminiemeen kuolemaansa 31. elokuuta 1986 asti. Talo on joulukuusta 1987 lähtien toiminut Urho Kekkosen museona. Rakennus restauroitiin vuosina 2010–2012.

Vuonna 1904 rakennetun Tamminiemen ulkoseinät saivat entisöinnissä taikaisin alkuperäisen värisävynsä.

Museovirasto

Alakerran sali takkoineen on konservoinnin jälkeen kuin uusi.

Takan pintojen puhdistukseen käytettiin selluloosa-sientä ja lämmintä vettä, maaliroskeet rapsutettiin varovasti pois skalpellilla.

Lateksi-maalatut seinäpinnat olivat ennen restaurointia huonossa kunnossa.

Museovirasto

”Lateksiahan ei tavallisesti pidetä arvokkaana tai säästämisen arvoisena kerroksena.”

Lateksimaalissa ei vesiohenteisena ole ympäristölle haitallisia raskasmetalleja. Maalipinnan puhdistus on kuitenkin vaikeaa. Aikojen saatossa kertynyt lika ja huonekalujen seiniin jättämät jäljet on liki mahdotonta poistaa vaurioittamatta pintaa liikaa.

Tiskiaineella ja ihmiesenellä

Järvelälle erityisen antoisaa oli urakan tarjoama mahdollisuus testata modernien materiaalien puhdistusmenetelmiä. Konservoinnin kantavana teemana onneksi oli, ettei presidenttiparin elämisen jälkiä – jotka näkyvät koko talossa – häivytetä. Pintoja ei siksi tarvinnutkaan saada putipuhtaiksi.

”Sisätilojen pintoja pyrittiin säästämään värinkiinnityksin ja muin hienovaraisin korjauksin. Puhdistuksetkin haluttiin toteuttaa niin, että ajan patina säilyisi”, Järvelä kuvaa.

Konservointi on tarkkuutta ja kärsiväl-

lisyyttä vaativaa työtä, jossa kiirehtiminen ei auta. Työssä käytetään myös joka kodista tuttuja keinoja. Jo pelkällä vedellä ja mikrokuituliinalla pärjätään pitkälle. Rakenteensa ansiosta mikrokuituliina tepsii ilman puhdistusainetta myös rasvaiseen likaan.

Tamminiemessä sisäpinnat kuivapuhdistettiin aluksi varovasti siveltimellä, ja irronnut pöly ohjattiin imurin suuttimeen. Sitten tehtiin märkäpuhdistus, jossa pinnat pyyhittiin selluloosasiemenellä ja lämpimällä vedellä.

Tamminiemen seurusteluhuoneen seinillä oli taulunkehysten kohdilla pinttynyttä likaa. Sohvan selkänojoista oli jäänyt seiniin mustaa maalia, verhojen kohdissa näkyi tummentunutta ja tuuletusluukun ympäristössä ilmeisesti ulkoseinästä peräisin ollutta punaista. Ikkunanpenkkien ja ikkunanpielien lika ja sormenjäljet olivat niin tiukkaa tavaraa, että pelkkä vesi ei niihin purrut.

”Kokeilimme penkkien puhdistamiseen ensin mietoa astianpesuainetta Miniriskiä, joka on lähimpänä neutraalia. Puhdistusaineen liiallinen happamuus tai emäksisyys nimittäin saattaa aiheuttaa kiihtyvää vanhenemista pinnoissa”, Järvelä selittää.

Kun se ei tehonnut, entisöijät turvautuivat Sinoliin, joka on lähes puhdasta etanolia. Maalipinta onneksi kesti kevyen pyyhkimisen etanoliin kostutetulla pumpulilla, ja aine taltutti tahrat hyvin. Jotkin ikkunautojen tummat naarmut eivät vaalenneet vielä etanolilakkaan, joten ne paineltiin vielä varovasti Viledan melamiinihartsisella ihmiesenellä.

Leivinpaperilla ja silitysraudalla

Lähes kaikista Tamminiemen seinistä paljastui eriasteisia halkeamia, ja maalipinta repsotti monin paikoin.

Meren läheisyys tuo taloon kosteutta ja suoloja, ja lisäksi useat päällekkäiset maalikerrokset seinissä reagoivat ajan kuluessa keskenään. Öljytasoitekerros haurastuu vanhetessaan ja tahtoo irrota alustastaan. Erityisesti salin seinällä takan yläpuolella oli ennen konservoinnin aloittamista suuria, ulospäin käpristyneitä kielekkeitä, jotka olivat irti alustasta.

Irtonaisen pinnan kiinnittäminen tehdään lämmön avulla kielekettä kiinni painamalla. Värinkiinnityksessä käytetään tavallisesti apuna silikonipaperia, mutta rakennuskonservoinnissa pinta-alat ovat

Asuinkerroksen olohuonetta hallitsee Eero Aarnion pallotuoli.

Yleisö pääsee nyt näkemään myös Kekkonen keittiön hellyttävien tarvikkeineen.

suuria. Tamminiemessä hyödynnettiin siksi jo kustannussyistä silikonipaperin sijasta tavallista Serlan leivinpaperia.

”Huomasimme, että leivinpaperi toimi lateksipinnalla jopa paremmin kuin silikonipaperi. Silikonipaperi tarttui pintaan kiinni, kun sitä painettiin pidempi aika vaikka haaleallakin silitysraudalla”, Elna Järvelä kertoo.

Värinkiinnityksessä kävi ilmi myös muita lateksimaaliin liittyviä ongelmia.

”Aikojen kuluessa alkuperäisestä kiillosteestaan himmentyneet lateksipinnat kiillottuvat herkästi itse värinkiinnitystoimenpiteestä. Myös käytetty liima saattaa lateksipintaan päätyessään aiheuttaa kiillottomista.”

Keltaiset kaapit ja Arabian astiat

Museovieraat eivät ennen restaurointirakkaa päässeet tutustumaan Tamminiemen keittiöön, joka pidettiin yleisöltä suljettuna. Nyt konservoijat kunnostivat senkin Kekkonen aikaiseen asuunsa ja vierailijoiden ihailtavaksi.

Tila yllättää pienuudellaan, onhan kuitenkin kyse presidentin huushollista. Pöydille on jätetty keittiötarvikkeita, joi-

den joukossa ei ole espressopannuja – eikä edes kahvinkeitintä – mutta sen sijaan monen lapsuuskodista kovin tuttu keittiövaaka ja kodikkaita Arabian astioita.

Työtasot ovat laminaattia, kuten myös pirteänkeltaiset keittiökaapit, aivan kuten monessa muussakin 1970-luvun suomalaiskodissa.

”Keittiö oli kuitenkin ollut vuosikymmenien ajan museonhoitajien työtilana. Kaappeja oli käytetty muun muassa arkistointiin, ja niihin oli liimattu teippejä ja tarroja”, Järvelä kuvailee.

Suomessa laminaattia on tuotemerkkinsä mukaan kutsuttu pitkään myös ikilevyksi. IKI Oy aloitti laminaattilevyjen valmistuksen Kolhossa olympiavuonna 1952.

Korkeapainelaminaatti koostuu lämpökovettuvilla hartseilla käsitellyistä kuitumateriaalikerroksista, jotka yleensä ovat paperia. Uudesta materiaalista tuli nopeasti tavattoman suosittua myös meillä, sillä se on erittäin kestävä, sie-tää hyvin kuumaa ja on helppo pitää puhtaana.

Tamminiemen alkuperäisten laminaattipintaisten kaappien entisöinti vaati kuitenkin tavallista tiukempia aineita eli triammoniumsitraattiliuosta.

”Ja muovisten laatikostojen sisäpintojen mustat tahrat lähtivät ihmiesienellä.”

Marjapuuro haaleni hennomaksi

Ohikulkijakin huomaa muutoksen Tamminiemen julkisivussa, jonka värin entisöinti vaalensi. Kekkonen aikaista rappausta ei teknisistä syistä kyetty säilyttämään, joten Museovirastossa heräsi ajatus rakennuksen ulkoseinien palauttamisesta niiden alkuperäiseen jugendasuun.

”Värin valinta aiheutti hieman päänvaivaa, sillä käytettävissä oli vain mustavalkoisia valokuvia. Arkistostamme löytyi kuitenkin pala alkuperäistä rappausta, josta tehtiin pigmenttianalyysi. Sen perusteella seinien aiempi marjapuuroa muistuttanut sävy vaihtui nyt hennomaksi”, Päivi Eronen kertoo.

Rappauskoristeiden osalta suurimmat muutokset kohdistuivat eteläpäätyyn, jonne palautettiin valkoinen päätykolmioalue ja tilienpunaisia korostuksia arkkitehtien ajatusten mukaisesti. □

Kirjoittaja on vapaa toimittaja. arjaleena.paavola@gmail.com